

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-409-2-54>

**SENTENCING FOR CRIMINAL OFFENSES AGAINST
GOVERNMENT OFFICIALS: ANALYSIS
OF 2023 STATISTICAL DATA**

**ПРИЗНАЧЕННЯ ПОКАРАНЬ ЗА КРИМІНАЛЬНІ
ПРАВОПОРУШЕННЯ ПРОТИ ПРЕДСТАВНИКІВ ВЛАДИ:
АНАЛІЗ СТАТИСТИЧНИХ ДАНИХ ЗА 2023 РІК**

Borovyk A. V.

*PhD in Law, Associate Professor, Vice-
President for Research, Scientific
Institute of Public Law
Kyiv, Ukraine*

Боровик А. В.

*кандидат юридичних наук, доцент
віце-президент з наукової роботи
Науково-дослідного інституту
публічного права
м. Київ, Україна*

Для розуміння особливостей реалізації кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення проти представників влади важливо дослідити практику призначення покарання за ці делікти. Це дозволяє здійснити кількісну та якісну характеристику осіб, яких притягнуто до кримінальної відповідальності¹ за вказані кримінальні правопорушення, а також визначити перспективи удосконалення досліджуваних кримінально-правових норм, зокрема в частині їх санкцій. Для цього варто проаналізувати статистичні дані Державної судової адміністрації України [2].

Упродовж 2023 р. у кримінальних провадженнях щодо посягань на представників влади судові рішення набрали законної сили лише щодо 400 осіб, з яких 301 особу (75,2%) засуджено, 3 особи (0,8%) виправдано, 21 особа (5,3%) визнана неосудною, до якої застосовано примусові заходи медичного характеру та 75 осіб (18,7%) матеріали кримінального провадження у відношенні яких закрито.

Найчастіше до кримінальної відповідальності притягують за ст. 345 КК України (331 судові рішення набрало законної сили – 82,8 %).

¹ Відповідно до п. 4 ч. 1 ст. 3 КПК України притягнення до кримінальної відповідальності – стадія кримінального провадження, яка починається з моменту повідомлення особі про підозру у вчиненні кримінального правопорушення [1].

Значно менше судових рішень набрали законної сили за ст. 342 КК України, зокрема 55 за ч.1 та 1 за ч. 2 цієї статті (загалом 14 %). Рідкими є випадки набрання законної сили рішеннями суду за ст. 343 КК України (6 осіб – 1,5 %), 347 (1 особа – 0,2 %), 348 (5 осіб, 1,3 %), 351 (1 особа – 0,2 %).

За іншими статтями, що визначають підстави кримінальної відповідальності за посягання на представників влади (ст. 344, 346, 349, 351-1, 351-2 КК України), не набрало законної сили жодне судове рішення, а відтак не притягнуто до кримінальної відповідальності жодної особи.

Притягнення до кримінальної відповідальності не завжди завершується обвинувальним актом та подальшим засудженням правопорушника. Найбільше засуджених за ст. 345 КК України (260 осіб, 65 %), значно менше за ст. 342 КК України (33 особи, 8,3 %). Рідко засуджували за ст. 343 КК України (щодо 4 осіб – 1 %), 347 (щодо 1 особи – 0,2 %), 348 (щодо 2 осіб – 0,5 %), 351 (щодо 1 особи – 0,2 %).

Якщо рахувати від загальної кількості осіб, судові рішення щодо яких набрали законної сили, за певною статтею, то засуджені за ч. 2 ст. 342 КК України становили 60 %, за ч. 1 ст. 343 КК України – 66,7 %, ч. 1 ст. 345 КК України – 82,2 %, ч. 2 ст. 345 КК України – 78 %, ч. 1 ст. 347 КК України – 100 %, ст. 348 КК України – 40 %, ч. 1 ст. 351 КК України – 100 %.

Тобто у більшості випадків, судові рішення, які набувають законної сили, стосуються переважно засудження порушника. Виняток становить лише делікт, передбачений ст. 348 КК України, де засудження мало місце лише у 40 % випадків, оскільки інші порушники визнані неосудними і до них застосовано примусові заходи медичного характеру.

Незначна кількість виправдувальних вироків виносилася лише за ч. 2 ст. 342 КК України (1,8 % від усіх осіб, судові рішення щодо яких набрали законної сили за цією статтею) та ч. 2 ст. 345 КК України (0,7 % від усіх осіб, судові рішення щодо яких набрали законної сили за цією статтею).

У певних випадках до осіб, що вчиняють посягання на представників влади, застосовують примусові заходи медичного характеру. Йдеться про осіб визнаних неосудними, які вчинили діяння, передбачені ч. 2 ст. 342 КК України (5,5 % від усіх осіб, судові рішення щодо яких набрали законної сили за цією статтею), ч. 1 ст. 345 КК України (4,4 % від усіх осіб, судові рішення щодо яких

набрали законної сили за цією статтею), ч. 2 ст. 345 КК України (4,5 % від усіх осіб, судові рішення щодо яких набрали законної сили за цією статтею), ст. 348 КК України (60 % від усіх осіб, судові рішення щодо яких набрали законної сили за цією статтею). Вказане засвідчує наявність фактів вчинення посягань на представників влади неосудними або особами, які вчинили кримінальне правопорушення у стані осудності, але захворіли на психічну хворобу до постановлення вироку.

Помітним є відсоток закриття кримінальних проваджень у справах про посягання на представників влади. За ч. 2 ст. 342 КК України закрито 18 кримінальних проваджень (32,7 %), за ч. 3 ст. 342 КК України – 1 (100 %), за ч. 1 ст. 343 КК України – 2 (33,3 %), за ч. 1 ст. 345 КК України – 6 (13,3 %), за ч. 2 ст. 345 КК України – 48 (16,8 %).

Упродовж 2023 року закривали кримінальні провадження у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (щодо 1 особи за ч. 1 ст. 343 КК України), у зв'язку із зміною обстановки (щодо 1 особи за ч. 1 ст. 345 КК України, щодо 2 осіб за ч. 2 ст. 345 КК України), у зв'язку з передачею особи на поруки (щодо 3 осіб за ч. 2 ст. 342 КК України, щодо 1 особи за ч. 1 ст. 345 КК України, щодо 9 осіб за ч. 2 ст. 345 КК України), у зв'язку зі смертю (щодо 1 особи за ч. 2 ст. 342 КК України, щодо 2 осіб за ч. 1 ст. 345 КК України, щодо 4 осіб ч. 2 ст. 345 КК України), а також з інших підстав (щодо 14 осіб за ч. 2 ст. 342 КК України, щодо 1 особи за ч. 3 ст. 342 КК України, щодо 1 особи за ч. 1 ст. 343 КК України, щодо 2 осіб за ч. 1 ст. 345 КК України, щодо 33 осіб за ч. 2 ст. 345 КК України). Закриття кримінальних проваджень у зв'язку з дійовим каяттям та у зв'язку з амністією за кримінальні правопорушення проти представників влади не застосовувалися.

Більшості засуджених призначають такі основні покарання позбавлення волі на певний строк (35 осіб, 36,1 %) або штраф (38 осіб, 39,2 %). Інші види покарань застосовують значно рідше, зокрема обмеження волі (11 осіб, 11,3 %), арешт (5 осіб, 5,2 %), виправні роботи (4 осіб, 4,1 %), службове обмеження для військовослужбовців (3 осіб, 3,1 %), тримання в дисциплінарному батальйоні (1 особа, 1 %).

Жодну, особу, яка вчинила посягання на представників влади, не засуджено до довічного позбавлення волі, громадських робі, позбавлення права займати певні посади або займатися певною діяльністю як основного покарання.

Одній особі призначено позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю як додаткове покарання (ч. 1 ст. 345 КК України).

Серед осіб, до яких у 2023 р. застосовано позбавлення волі на певний строк, до 4 застосовано це покарання на строк 1 рік (11,4 %), до 12 засуджених – на строк понад 1 рік до 2 років включно (34,3 %), до 8 засуджених – на строк понад 2 роки до 3 років включно (22,9 %), до 9 засуджених – на строк понад 3 роки до 5 років включно (25,7 %), до 1 засудженого – на строк понад 5 років до 10 років включно (2,9 %), до 1 засудженого – на строк понад 10 років до 15 років включно (2,9 %).

До позбавлення волі на певний строк засуджувалися лише за ч. 2 ст. 342 КК України (1 особа), ч. 1 ст. 345 КК України (5 осіб), ч. 2 ст. 345 КК України (27 осіб), ст. 348 КК України (2 осіб). За вчинення кримінальних правопорушень проти представників влади, передбачених іншими статтями, це покарання не призначалося.

За ч. 2 ст. 342 КК України до позбавлення волі строком на 1 рік засуджено лише одну особу (100 %), тоді як санкція статті передбачає позбавлення волі на строк до двох років. Це свідчить про те, що покарання призначено в мінімальній межі визначеній в санкції статті.

За ч. 1 ст. 345 КК України до позбавлення волі строком понад 1 рік до 2 років включно засуджено 2 осіб (40 %), понад 2 роки до 3 років включно 1 особу (20 %), понад 3 роки до 5 років включно 2 осіб (40 %). Санкція ч. 1 ст. 345 КК України передбачає позбавлення волі на строк до трьох років. Це свідчить про те, що покарання у виді позбавлення волі не призначалося в мінімальних межах, передбачених в санкції статті. Ба більше максимальний розмір позбавлення волі навіть перевищував санкцію ч. 1 ст. 345 КК України, що свідчить про те, що покарання призначалося за сукупністю злочинів чи вироків.

За ч. 2 ст. 345 КК України до позбавлення волі строком на 1 рік засуджено 3 осіб (11 %), понад 1 рік до 2 років включно – 10 осіб (37 %), понад 2 роки до 3 років включно – 7 осіб (25,9 %), понад 3 роки до 5 років включно – 7 осіб (25,9 %). Санкція статті передбачає позбавленням волі на строк до п'яти років. Зазначене свідчить про те, що позбавлення волі за ч. 2 ст. 345 КК України призначалося в різних межах – від мінімальної до максимальної.

За ст. 348 КК України до позбавлення волі строком понад 5 років до 10 років включно засуджено 1 особу (50 %), понад 10 років до 15 років включно – також 1 особу (50 %). Санкція статті передбачає позбавлення волі на строк від дев'яти до п'ятнадцяти років. Таким чином, позбавлення волі за ст. 348 КК України також призначалося в різних межах – від мінімальної до максимальної.

Упродовж 2023 р. звільнення від відбування покарання з випробуванням застосовано щодо 203 засуджених за посягання на

представників влади, що становило 67,4 % від усіх засуджених. Лише 97 засуджених, що становило 32,2 %, реально відбували покарання, зокрема 35 (11,6 %) позбавлення волі на певний строк. У контексті цього має рацію І. І. Митрофанов у тому, що покарання застосовуються, як правило, до осіб, які мають стійкі антисуспільні погляди й установки. Застосування покарання є одним із найефективніших засобів протидії кримінальній активності. З іншого боку, будучи основною формою реалізації кримінальної відповідальності, покарання є останнім, крайнім засобом державного реагування на злочинні прояви. Воно застосовується тоді, коли в інші способи досягти завдань, що стоять перед КК України, не уявляється можливим [3, с. 387-388].

Звільнення від покарання з випробуванням застосовано щодо:

8 осіб, засуджених за ч. 2 ст. 342 КК України (24,2 % від усіх засуджених);

24 осіб, засуджених за ч. 1 ст. 345 КК України (64,9 % від усіх засуджених);

170 осіб, засуджених за ч. 2 ст. 345 КК України (76,2 % від усіх засуджених);

1 особи, засудженої за ч. 1 ст. 347 КК України (100 % від усіх засуджених).

Таким чином, у більшості випадків посягань на представників влади правопорушників звільняють від відбування покарання з випробуванням. Виняток становлять лише засуджені за ч. 2 ст. 342 КК України, де кількість звільнених становила лише чверть від засуджених. Звільнення від відбування покарання з випробуванням не застосовувалося до засуджених за ч. 1 ст. 343, ст. 348, ч. 1 ст. 351 КК України до яких застосовано покарання.

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 року № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

2. Судова статистика. № 6. Звіт про осіб притягнутих до кримінальної відповідальності та види кримінального покарання. 2023 р. *Судова влада України*. URL: https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/zvit_dsau_2023

3. Митрофанов І. І. Загальна частина кримінального права України : навч. посіб / Кременчуцький нац. ун-т ім. Михайла Остроградського. Одеса : Фенікс, 2015. 575 с.